

Ποια ήταν η θέση του Λούθηρου απέναντι της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας;

Διαβάστε ένα εκπληκτικό άρθρο του πανεπιστημιακού μας δασκάλου και ακαδημαϊκού, **Ιωάννη Καρμίρη**, για θέματα τα οποία παραμένουν άγνωστα στο ευρύ αναγνωστικό κοινό! Πάντα ταύτα αν σκεφθούμε ότι «μικρόν ήδη μετά την έκρηξιν της Διαμαρτυρήσεως **ο Λούθηρος προσέφυγεν επισήμως και δημοσία εις την αυθεντικήν μαρτυρίαν της Ορθοδόξου Ελληνικής Εκκλησίας** εν τη πολλή τη φήμη θεολογική συζητήσει του μετά του επιφανούς ρωμαιοκαθολικού θεολόγου Ιωάννου Εκκίου εν Λειψία από 4 μέχρι 14 Ιουλίου 1519»!... Διαβάστε το κείμενο!...

Ο Λούθηρος περί της Ορθοδόξου Εκκλησίας

Η συνδιάλεξις της Λειψίας (1519)

Καρμίρη Ιωάννη, Ο Λούθηρος και ο Μελάγχθων περί της Ορθοδόξου Εκκλησίας, Αθήνα 1963, σελ. 9-21

Εν πρώτοις είναι γνωστόν, ότι μικρόν ήδη μετά την έκρηξιν της Διαμαρτυρήσεως ο Λούθηρος προσέφυγεν επισήμως και δημοσία εις την αυθεντικήν μαρτυρίαν της Ορθοδόξου Ελληνικής Εκκλησίας εν τη πολλή τη φήμη θεολογική συζητήσει του μετά του επιφανούς ρωμαιοκαθολικού θεολόγου Ιωάννου Εκκίου εν Λειψία από 4 μέχρι 14 Ιουλίου 1519 (1).

Ο τελευταίος ούτος προσέβαλε την περί Εκκλησίας διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου ως αιρετικήν, ισχυρισθείς ότι ο επίσκοπος Ρώμης είναι κεφαλή της Εκκλησίας, κατέχων πρωτεῖον εξουσίας, το οποίον εν τη καθόλου Εκκλησία υφίσταται θείω δικαίω, προσέτι δ' ότι από της ρωμαϊκῆς καθέδρας εκπηγάζει η ιερατική ενότης της Εκκλησίας (2).

Απαντών εις ταύτα ο Λούθηρος εἶπεν, ότι κεφαλή της Εκκλησίας είναι αὐτός ο Χριστός και ουχί ἄνθρωπος και ότι μόνον της Δυτικῆς Εκκλησίας η ιερατική ενότης προήλθεν από της Ρώμης. Αλλά και «**η Ρωμαϊκή Εκκλησία προήλθεν από της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων, ἥτις κυρίως είναι η μήτηρ πασῶν των Εκκλησιῶν** (Romana ecclesia orta est ex Hierosolymitana : haec est proprie matrix omnium ecclesiarum). Επομένως δεν είναι η Εκκλησία της Ρώμης κεφαλή και κυρία πασῶν των Εκκλησιῶν, διότι εν τοιαύτῃ περιπτώσει θα ἔδει κατ' ἀνάγκην ν' αποκλεισθῆ η Εκκλησία των Ιεροσολύμων ως κεφαλή και κυρία, πασῶν (caput et domina omnium) » των Εκκλησιῶν. Συνεχίζων δε ο Λούθηρος παρετήρησε προσέτι, ότι, «εάν οι πιστοί ὅλου του κόσμου ἤθελον συμφωνήσῃ εν τούτῳ, ότι δηλαδή ο επίσκοπος Ρώμης ἢ των Παρισίων ἢ του Μαγδεβούργου ἔδει να είναι ο πρώτος και ὑψιστος αρχιερεύς», δεν θα ἠρνεῖτο και αὐτός, ότι «οὔτος, αφού τιμάται παρά των πιστῶν πάσης της εν τούτῳ συμφωνούσης Εκκλησίας, θα ἔδει να θεωρῆται ο ὑψιστος μονάρχης αὐτῆς. Τούτο ὅμως ουδέποτε ἐγένετο, οὔτε γίνεται, οὔτε θα γίνῃ ποτέ, ἐφ' ὅσον μέχρι των καθ' ἡμᾶς χρόνων η Ελληνική Εκκλησία δεν συνεφώνησεν εν τούτῳ· και ὅμως δεν θεωρεῖται αιρετική, (hoc autem neque factum est unquam neque fit neque fiet, cum usque ad nostra tempora Graeca ecclesia non consenserit nec tamen habita sit haeretica)». Δια τον επίσκοπον Ρώμης ισχύουσιν οι λόγοι του Κυρίου παρά τῳ Λουκ. 22, 26: «ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος». Οπουδήποτε δε υπάρχουν οι επίσκοποι, είτε εν Ρώμῃ είτε εν Κωνσταντινουπόλει είτε εν Αλεξάνδρεια είτε ἀλλοῦ, οὔτοι ἔχουσι, κατά τον Ιερώνυμον, την αὐτὴν ἀξίαν και την αὐτὴν ιερωσύνην... ἐφ' ὅσον πάντες είναι διάδοχοι των Αποστόλων (3).

Κρίνοντες τους ἀνωτέρω λόγους του Λουθήρου διαπιστούμεν, ότι οὔτος εἶμα την πρεσβυγενή Ανατολικήν Εκκλησίαν ως μητέρα των ἄλλων Εκκλησιῶν και ως ορθόδοξον εν πάσι και ουχί ως αιρετικήν• δια τον λόγον δε τούτον ἐπεκαλεῖτο την διδασκαλίαν και πράξιν

αυτής, ως έχουσαν το κύρος παραδόσεως υποχρεωτικής δι' άπασαν την Εκκλησίαν, και κατά συνέπειαν απέρριπτε το παπικόν κυριαρχικόν πρωτεϊόν, εφ' όσον δεν ανεγνώριζεν αυτό η Ορθόδοξος Ανατολική Εκκλησία (4).

Αλλ' ο Έκκιος, εν τη προσπάθεια του όπως κλονίση την εκκλησιολογικήν θέσιν του Λουθήρου και αιρετικήν ταύτην αποδείξω, διετύπωσε τον παράδοξον, όσον και παράλογον, ισχυρισμόν, ότι δήθεν οι Έλληνες και γενικώτερον οι Ανατολικοί απώλεσαν την χριστιανικήν πίστιν, αφ' ότου εξέπεσαν από της Ρωμαϊκής Εκκλησίας, απορρίψαντες το κυριαρχικόν πρωτεϊόν του Πάπα εν τη καθ' όλου Εκκλησία, ούτω δε εγένοντο ου μόνον σχισματικοί, αλλά και αιρετικοί! (5)

Εις την ασύστατον και ανυπόστατον ταύτην κατηγορίαν του Εκκίου κατά της Ανατολικής Εκκλησίας αντιπαρετήρησεν ο Λούθηρος, ότι «δεν δύναται τις να ισχυρισθή, ότι πάσα και πάντοτε η Ανατολική Εκκλησία εγένετο σχισματική, όπως δεν δύναται και να αρνηθή, ότι και η Λατινική Εκκλησία έσχε ποτέ τα εαυτής σχίσματα, και όμως παρέμεινεν Εκκλησία». Αντιθέτως ο Έκκιος ώφειλε «να φεισθή της Ελληνικής Εκκλησίας και των πολλών χιλιάδων Αγίων αυτής, ήτις εξηκολούθει μέχρι των χρόνων εκείνων υπάρχουσα και αναμφιβόλως θα εξακολούθηση υπάρχουσα και εν τω μέλλοντι (parcat tot milibus sanctorum, cum usque ad nostra tempora durarit ecclesia Graeca et sine dubio usque hodie durat et durabit)». Εξ αυτής και δη εκ της Ιερουσαλήμ εξήλθεν «εις ιερεύς, ήτοι αυτός ο Χριστός, από του οποίου ήρχισε και προήλθεν ή Έκκλησία, κατά το του Ήσαϊου 2,3: «έκ Σιών έξελεύσεται νόμος και λόγος Κυρίου έξ Ήερουσαλήμ» (6).

Εις ταύτα ο Έκκιος απήντησεν, ότι οι «Έλληνες από μακρού χρόνου εγένοντο ου μόνον σχισματικοί, αλλά και μέγιστοι αιρετικοί (non solum fuisse schismaticos, sed haereticissimos !), ένεκα των πλανών αυτών: περί του Αγίου Πνεύματος (άτε μη δεχθέντες το ξένον προς την αγίαν Γραφήν και την ιεράν Παράδοσιν λατινικόν Filioque, προσθέτομεν ημείς!), περί της μετανοίας και εξομολογήσεως (μετά των μεταγενεστέρων λατινικών καινοτομιών βεβαίως!), περί της νοθείας των τριών Ευαγγελιστών (?) και περί αναρίθμητων άλλων (!). Εάν δε ήδη παρ' ημίν, κατά την γνώμην πολλών, ολίγοι μόνον χριστιανοί σώζονται, πόσω μάλλον ολιγώτεροι ή και ουδείς σώζεται εν Τουρκία, εξαιρέσει ολίγων τινών μοναχών και των οπαδών αυτών, οίτινες υπακούουσιν εις την Ρωμαϊκήν Εκκλησίαν»(!) (7). Αλλά τα αυθαίρετα και συκοφαντικά ταύτα κατά της Ορθοδόξου Εκκλησίας ο Έκκιος δεν ηδυνήθη βεβαίως να αποδείξη.

Την επομένην ήμέραν, συνεχισθέντος του διαλόγου, είπεν ο Λούθηρος εν σχέσει προς τους ανωτέρω τελείως ψευδείς και συκοφαντικούς ισχυρισμούς του Εκκίου, οτι ούτος «ετόλμησε να χαρακτηρίση, πάνυ μετριοφρόνως, τους Έλληνας ως μέγιστους αιρετικούς, καίτοι **ουδέν άλλο τμήμα της οικουμενικής Εκκλησίας έδωκε περισσοτέρους και εξοχωτέρους συγγραφείς, από όσους έδωκεν η Ελληνική Εκκλησία** (Illud magis attendendum est, quod Graecos haereticissimos ausus est appellare satis modeste, cum in universa Ecclesia nulla pars dederit plures excellentiores scriptores, quam Graeca)» (8).

Προ της αναμφισβήτητου και βοώσης ταύτης αληθείας τεθείς ο Έκκιος, εξηναγκάσθη να ομολογήση, ότι «οι Έλληνες υπήρξαν ποτέ χριστιανικώτατοι και σοφώτατοι (christianissimi et doctissimi), εφ' όσον ωνόμαζον την Ρωμαϊκήν Εκκλησίαν πρώτην έδραν. Αφ' ότου όμως έπαυσαν, εξ υπερηφάνειας, να υποτάσσονται εις την ρωμαϊκήν καθέδραν, περιέπεσαν εις χειρίστας πλάνας, προσέτι δε και την πίστιν μετά του εαυτών Κράτους συναπώλεσαν (in pessimos inciderunt errors et simul fidem cum imperio perdidierunt)» (9). Ούτω παραλόγως εταύτισεν ο Έκκιος Κράτος και Ορθοδοξίαν!

Εις ταύτα δια πλειόνων απήντησεν ο Λούθηρος ούτως: **Παρακαλώ πάντα χριστιανόν, όπως μετά χριστιανικής αγάπης κρίνη ακριβώς, εάν δεν είναι τελείως αναίσχυντος αδικία, να θέλωμεν να εκβάλωμεν της Εκκλησίας τόσας πολλές χιλιάδας μαρτύρων και**

αγίων, οίτινες έζησαν επί 1400 έτη εν τη Ελληνική Εκκλησία, και επί πλέον να θέλωμεν και αυτούς τους εν τω ουρανώ νυν θριαμβεύοντας αγίους να απελάσωμεν εκείθεν; Διότι, όσον και αν το θέλωσιν εμμανώς όλοι οι κόλακες του Ρωμαίου ποντίφηκος, δεν δύνανται να αρνηθώσιν, ότι **η Εκκλησία του Χριστού ιδρύθη και περιέλαβε πολλά μέρη της οικουμένης είκοσιν έτη πριν η αναφυή η Εκκλησία της Ρώμης δια του Πέτρου**, ως σαφέστατα εξάγεται εκ της επιστολής προς Γαλατάς 1,18 εξ., ένθα ο Παύλος γράφει, ότι μετά τρία έτη ήλθεν εις τον Πέτρον, έπειτα δε μετά δέκα τέσσαρα έτη πάλιν ανέβη προς τον Πέτρον άτινα αθροιζόμενα ευρίσκονται δέκα και οκτώ περίπου έτη μετά την ανάληψιν του Χριστού, κατά τα οποία ο Πέτρος ήτο εισέτι εν Ιεροσολύμοις, ίνα αποσιωπήσω τα έτη, καθ' α ήδρευεν εν Αντιοχεία, ώστε να μη είναι δυνατόν να λεχθή, ότι η Εκκλησία της Ρώμης είναι πρώτη και κεφαλή θείω δικαίω.

Αλλά σημαντικώτερον είναι εκείνο, ότι η Ελληνική Εκκλησία ουδέποτε μέχρι τούδε εδέχθη, όπως οι επίσκοποι αυτής επικυρώνται και αναγνωρίζονται υπό της Ρώμης. Αλλ' εάν η τελευταία αυτή κατείχε την εξουσίαν ταύτην θείω δικαίω, θα έπρεπε πάντες οι επί τόσον μακρόν χρόνον επίσκοποι της Αλεξανδρείας και της Κωνσταντινουπόλεως, ων τίνες ανεδείχθησαν αγιώτατοι, ως Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός και πλείστοι άλλοι, να ήσαν αναθεματισμένοι, αιρετικοί και Βοημοί. Ειδεχθεστέραν όμως βλασφημίαν ταύτης δεν θα ηδύνατό τις να είπη... Ο ισχυρισμός του Έκκίου, ότι ναι μεν οι Έλληνες υπήρξαν ποτέ χριστιανικώτατοι, αλλ' αφ' ότου ηπειθήσαν εις την Ρωμαϊκήν Εκκλησίαν, απώλεσαν μετά του Κράτους και την πίστιν, είναι ο αυτός με τον χθεσινόν ισχυρισμόν αυτού, οτι ούτοι κατενικήθησαν υπό των πυλών του άδου• εν τούτω δε ερμηνεύει την αγίαν Γραφήν ούτως, ώστε υπό την νίκην του άδου κατά της Εκκλησίας νοεί την απώλειαν της επιγείου ζωής και των εν χρόνω πραγμάτων, δηλαδή ως εάν η πίστις δεν θα ηδύνατο να διασωθή, εάν το Κράτος απώλετο, και ως εάν ηδύνατό τις να συμπεράνη: εν Ελλάδι δεν υπάρχουνσι χριστιανοί, επειδή δεν υπάρχει Κράτος, ταυτόν ειπείν, οι μάρτυρες κατενικήθησαν υπό του άδου...

Ως προς την από 1400 ετών δε υφισταμένην Ελληνικήν Εκκλησίαν γνωρίζω μετά βεβαιότητας, ότι ούτε ο Ρωμαίος ποντίφηξ, ούτε όλοι οι κόλακες του δύνανται να εκβάλωσι του ουρανού τους πολυάριθμους Αγίους αυτής, οίτινες ουδέποτε υπήχθησαν υπό την εξουσίαν του Ρωμαίου ποντίφηκος... Ουδ' είναι αναγκαίον προς σωτηρίαν, να πιστεύη τις την Ρωμαϊκήν Εκκλησίαν ως ανωτέραν των άλλων... Γνωρίζω, ότι εσώθησαν Βασίλειος ο μέγας, Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, Επιφάνιος ο Κύπριος και αναρίθμητοι άλλοι Έλληνες επίσκοποι, καίτοι δεν εδέχοντο το άρθρον τούτο... Επίσης δεν ήτο δεκτόν υπό των Ελλήνων επισκόπων, ότι ο Ρωμαίος ποντίφηξ είναι γενικός επίτροπος του Χριστού... **Η Ανατολική Εκκλησία, αριθμούσα βίον 1400 ετών, είναι το καλύτερον τμήμα της οικουμενικής Εκκλησίας.** Εάν οι Άγιοι αυτής είναι αιρετικοί, επειδή δεν ανεγνώρισαν τον Ρωμαίον ποντίφηκα, τότε θα καταγγείλω και εγώ ως αιρετικόν τον αντίπαλόν μου (Έκκιον), επειδή ετόλμησε να ισχυρισθή, ότι οι πολυάριθμοι υπό της οικουμενικής Εκκλησίας τιμώμενοι Άγιοι τυγχάνουσιν αναθεματισμένοι (10).

Εις την καταγγελίαν ταύτην του Λουθήρου ηναγκάσθη να απολογηθή ο Έκκιος, ειπών ότι δεν ανεθεμάτισε τους ανεγνωρισμένους Έλληνας Πατέρας και αγίους Μάρτυρας, αλλά πάντοτε ετίμησεν αυτούς· εκάλεσε δ' εν τέλει τον Λούθηρον, όπως κατονομάση ένα Έλληνα Άγιον, άπειθήσαντα εις την Ρωμαϊκήν Εκκλησίαν και στασιάσαντα κατ' αυτής (11).

Ο Λούθηρος απήντησε: «Με κατηγορεί, ότι αναμιγνύω τους αγίους Έλληνας μετά των σχισματικών. Αλλά τι άλλο έπρεπε να πράξη, αφού ουδέν βάσιμον έχει να παρουσιάση, διότι είναι βεβαιότατον, ότι εν τη εποχή καθ' ην υπήρχεν η προ μικρού καταστραφείσα Κωνσταντινούπολις, οι χριστιανοί εν Ελλάδι, οίτινες βραδύτερον εγένοντο δεκτοί εν Ιταλία, ήσαν άμεμπτοι (certissimum sit tempore novissime vastatae Constantinopolis fuisse integerrimos christianos in Graecia, postea in Italia receptos). Αλλά και μέχρι της Συνόδου της Νικαίας υπήρξαν βεβαίως άμεμπτοι χριστιανοί καθ' όλην την Ανατολήν, οίτινες δεν υπέκειντο υπό τον

Ρωμαίον ποντίφηκα, ως σαφέστατα μαρτυρεί αυτή η εν Νικαία Σύνοδος, ορίζουσα: «τά ἀρχαῖα ἦθη κρατεῖτω, τά ἐν Αἰγύπτῳ καί Λιβύῃ καί Πενταπόλει, ὥστε τόν ἐν Αλεξανδρεῖα ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τήν ἐξουσίαν ἐπειδὴ καί τῷ ἐν Ρώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθες ἔστιν» (12). **Ἡ αὐτή δε Σύνοδος οὐχί εἰς τον ἐπίσκοπον Ρώμης, ἀλλ' εἰς τον των Ἱεροσολύμων ἀπέδωκε πρωτεῖον τιμῆς**, ορίσασα: «ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καί παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τόν ἐν Αἰλία ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τήν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς» (13)... Τέλος δε ομολογείται, ὅτι δεν εἶναι ἀναθεματισμένοι οἱ Ἕλληνες Ἅγιοι, ἀλλά μόνον οἱ σχισματικοί· τούτο ὅμως δεν εἶναι το προκείμενον, διότι οὔτε καί ἐγώ ποτέ ωμίλησα περί των σχισματικῶν Ἑλλήνων, ἀλλά περί των Ἀγίων, προ πάντων της εν Νικαία Συνόδου, ὅπως δεν πιστεύω ὅτι καί ἐκεῖνος ἐννοεῖ τους σχισματικούς Λατίνους, ὅταν ομιλή περί της Λατινικῆς Ἐκκλησίας... Ὅπωςδήποτε οὐδέν δύναται νὰ δείξη, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐγένοντο αἰρετικοί... **Το ρωμαϊκόν πρωτεῖον ἢ δεν ἰσχύει θείῳ δικαίῳ ἢ εἶναι καταδεδικασμένοι εἰς τον αἰῶνα οἱ μη ἀποδεχθέντες αὐτό Ἅγιοι ολοκλήρου της Ανατολικῆς Ἐκκλησίας»**(14).

Ἐκ των μέχρι τούδε ὑπό του Λουθήρου εἰρημένων συνάγεται, ὅτι οὗτος ἐθεώρει την Ὁρθόδοξον Ανατολικήν Ἐκκλησίαν ὡς την ἀρχαιοτάτην πασῶν των Ἐκκλησιῶν, προϋπάρξασαν καί αὐτῆς της Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἣτις εἶχε μητέρα την Ἐκκλησίαν των Ἱεροσολύμων, οὐσαν κοινήν μητέρα πασῶν των χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπίσης ἐθεώρει αὐτήν ὡς το καλύτερον τμήμα της οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας («*meliozem partem universalis ecclesiae*»), ἣς οὐδέν ἕτερον τμήμα ἔδωκε περισσοτέρους καί ἐξοχωτέρους συγγραφείς καί ἁγίους, ἀπό ὅσους ἔδωκεν ἡ Ἑλληνική Ἐκκλησία. Τέλος, ἀφού ἀπέρριψε την αὐθαίρετον καί κακόβουλον λατινικήν δυσφημίαν, ὅτι συνεπέα της μη ἀναγνωρίσεως του κυριαρχικοῦ παπικοῦ πρωτείου ἀπώλεσαν οἱ Ἕλληνες μετά της Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας καί την Ὁρθόδοξον πίστιν καί ἐγέναν οὐ μόνον σχισματικοί ἀλλά καί αἰρετικοί, ὑπερημύνθη ὁ Λούθηρος της ὀρθοδοξίας καί της ἀνεξαρτησίας καί αὐτοτέλειας της Ανατολικῆς Ἐκκλησίας, της ὁποίας ἀναρίθμητοι ἐπίσκοποι καί ἅγιοι καί μάρτυρες οὐδέποτε ὑπήχθησαν ὑπό την ἐξουσίαν του ἐπισκόπου Ρώμης, μη ἀναγνωρίσαντες το διεκδικούμενον ὑπ' αὐτοῦ κυριαρχικόν πρωτεῖον, ὅπερ δεν υφίσταται θείῳ δικαίῳ ἐν τη Ἐκκλησίᾳ, ὡς εἰς μάτην ἀγωνίζονται ν' ἀποδείξωσιν ὁ Ἐκκῖος καί οἱ λοιποὶ ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι, ἀλλ' εἶναι τούτο ἀνθρώπινον καθαρῶς κατασκευάσμα.

Ὁ Ἐκκῖος, ἀντιληφθεὶς ὅτι δια της ἰσχυρᾶς ἐπιχειρηματολογίας του ὁ Λούθηρος ἔτεινε νὰ ἀποδείξη πόσον παράλογον εἶναι νὰ χαρακτηρίζηται Ἐκκλησία τις ὡς αἰρετική ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι δεν ἀναγνωρίζει το παπικόν σύστημα, -ὡς ἐν προκειμένῳ ἡ Ἑλληνική μετά των μη ἀναγνωρισάντων τον Πάππαν ἁγίων της, των ἀναγνωριζομένων καί τιμωμένων ὑπό της οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας ὡς τοιούτων-, ἐποιήσατο την τελευταίαν σφοδράν ὅσον καί ἀδικον ἐπίθεσιν κατὰ των Ἑλλήνων καί γενικώτερον κατὰ της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἣτις προδίδει την μισαλλοδοξίαν καί ἐχθρότητα του Παπισμοῦ καί των φανατικῶν θιασωτῶν του κατὰ της μη ἀναγνωρισάσης αὐτόν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὡς πρὸς τους Ἕλληνας, εἶπεν ὁ Ἐκκῖος, «εἶναι ἐκπληκτικόν, μετά πόσης σπουδῆς ὁ αἰδέσιμος πατήρ (Λούθηρος) ὑπεστήριξεν αὐτούς, διαβεβαιώσας ἅμα ὅτι καί ἐκεῖνοι οἵτινες ἐπέζησαν της ἀλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως καί ἦλθον εἰς την Ἰταλίαν ἦσαν χρηστοί. Δια τούτο βλέπω ἐμαυτὸν ἐξηναγκασμένον νὰ δείξω καί νὰ κατονομάσω τους Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο σχισματικοὶ καί αἰρετικοί. Θαυμάζω, ὅτι ὁ αἰδέσιμος πατήρ ἐν τη ἐπιστολῇ του μου ἀποδίδει ἀγνοίαν της Ἰστορίας, καί αὐτός ἐν τούτῳ θέλει νὰ ἀγνοή, ὅτι γινώσκει ολόκληρος ἡ Ἐκκλησία. Δεν ἐγένοντο λοιπόν σχισματικοὶ ὁ Μακεδόνιος καί ὁ Νεστόριος καί ὁ Εὐτυχῆς καί ὁ Ἀκάκιος καί ὁ Ἰωάννης Κωνσταντινουπόλεως, καί δεν ἦσαν οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι, οἵτινες, ἀφού ἐπὶ μακρόν εἶχον ἐμμένει ἐν τῷ σχίσματι, πάλιν ὑπετάγησαν εἰς την Ἐκκλησίαν ἐπὶ Εὐγενίου IV ἐν τη συνόδῳ της Φλωρεντίας, ἔστω καί ἐν τῇ σκληροτραχήλῳ ἀπιστίᾳ αὐτῶν ἐπανήλθον παρ᾽ ἐμῆς εἰς τον ἴδιον αὐτῶν ἕμετον; Ἄλλως τε, ἐάν οἱ Ἕλληνες δεν ἦσαν σχισματικοὶ καί

αιρετικοί, ουδεμίαν θα είχομεν δογματικήν απόφασιν περί της υψίστης Τριάδος και της καθολικής πίστεως εναντίον των Ελλήνων. Ἡ δὲν γνωρίζει ἴσως ἀκόμη ὁ αἰδέσιμος πατήρ, ὅτι ὁ Ἐπιφάνιος ἔχει γράψει βιβλίον περὶ τῶν πλανῶν τῶν Ελλήνων...»; (15)

Προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς οὐχὶ ἀγνωστοῦ τοῖς Λατίνοις παραποιήσεως τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχαίων κειμένων πρὸς πολεμικοὺς σκοποὺς, ὡς ἐνταῦθα ἐπιχειρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἐκκίου, ὅστις κακοβούλως συγγέει καὶ ταυτίζει τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν με τοὺς ὑπ' αὐτῆς καταδικασθέντας καὶ ἀποκοπέντας ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀρχαίους αἰρετικούς: Μακεδονιανούς, Νεστοριανούς, Μονοφυσίτας κ.λ.π., ἢ με τὸν ἀποδεχθέντα, χάριν πολιτικῆς μάλλον σκοπιμότητος, τὸ «Ἐνωτικόν» τοῦ Ζήνωνος καὶ ἀπορρίψαντα τὸ κυριαρχικόν τοῦ Πάππα πρωτεῖον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἀκάκιον, ὡς καὶ τὸν ἀποδεχθέντα τὸν ἀποδοθέντα αὐτῷ ψιλόν μόνον τίτλον «οἰκουμενικός», ξένον ὅμως πρὸς πάσαν ἔννοιαν κυριαρχικοῦ παπικοῦ πρωτείου, Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην τὸν Νηστευτὴν.

Ἐντεῦθεν ὁ Λούθηρος ἀντιπαρετήρησεν, ὅτι οὐδὲν συνεισφέρει εἰς τὸ θέμα ὁ Ἐκκίος, «ἀναφέρων τοὺς σχισματικούς Ἕλληνας Νεστόριον καὶ Μακεδόνιον καὶ Εὐτυχή καὶ λοιπούς, διότι οὗτοι δὲν ἀνήκον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' οὕτως θα ἠδυνάμην καὶ ἐγώ, προστίθησι, νὰ περιγράψω καὶ χαρακτηρίσω τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῶν Πελαγιανῶν καὶ τῶν Μανιχαίων καὶ τῶν Ἰοβινιανῶν καὶ τῶν Βιγιλαντιανῶν καὶ τῶν ὁμοίων. Μακρὰν ὅμως ἀπ' ἐμοῦ, ὥστε ἐκ τῶν ὀλίγων κακῶν καὶ σχισματικῶν νὰ χαρακτηρίσω ὡς σχισματικὴν μίαν ολόκληρον Ἐκκλησίαν» (16).

Ἐπανερχόμενος δὲ καὶ κατωτέρω ὁ Λούθηρος εἰς τὴν Α' ἐν Νικαία Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ τοὺς Ἕλληνας Πατέρας τονίζει, ὅτι «**ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Ἐπιφάνιος καὶ ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός ἦσαν χριστιανικώτατοι ἄνδρες, καὶ ὅμως οὐδέποτε ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ῥωμαῖον ποντίφηκα, ἀλλὰ, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, χειροτονοῦντο ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐπαρχιῶν...** Πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἐπιφανέστατοι Ἕλληνες, ἄνδρες καθολικώτατοι καὶ οὐχὶ σχισματικοί, εἶχον τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν καὶ καθιστάν ἐπισκόπους».

Τέλος ὡς πρὸς τὸ παπικόν πρωτεῖον παρετήρησεν ἐνταῦθα ὁ Λούθηρος, ὅτι **τούτο ἐδόθη εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης «διὰ συνοδικῶν αποφάσεων καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου καὶ συμφωνίας τῶν πιστῶν (synodiciis statutis et humano jure et consensu fidelium)», ὡς τιμητικόν καὶ οὐχὶ διοικητικόν πρωτεῖον, μὴ ὑφιστάμενον θεῷ δικαίῳ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ,** ὡς ὑπεστήριξεν ὁ Ἐκκίος (17).

Ἀλλὰ πέραν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ παπικόν πρωτεῖον καὶ εἰς τὰ παρεπόμενα αὐτῶ, δι' ἅπερ ἐν τῇ μέχρι τούδε διεξαγωγῇ τῆς συζητήσεως ἐπεκαλέσθη ὁ Λούθηρος τὴν μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, εἶναι ἀπορίας ἄξιον, ὅτι συνεχίζων οὗτος παρέλειπε νὰ τονίσῃ ἐπαρκῶς καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ἀπόρριψιν τοῦ λατινικοῦ καθαρτηρίου πυρός, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὀρθῶς κατεπολέμησεν ἐν τῇ συνδιαλέξει τῆς Λειψίας καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις περιπτώσεσιν, ὡς μὴ διδασκόμενον ὑπὸ τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ οὐχὶ ὡς εὐνοῶν τοὺς Ἕλληνας, ὡς εἶπεν (18), ἐπὶ πλέον δὲ οὐδεμίαν μνησίαν ἐποιήσατο ἐν Λειψία καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ἀπορρίψεως τῶν λατινικῶν καινοδοξιῶν περὶ ἀφέσεων, μετανοίας, ἀγαθῶν ἔργων, ἀξιωμασιῶν, ἰκανοποιῶν κ.λ.π., ἃς ἐν συνεχείᾳ ὁμοίως κατεπολέμησεν (19).

Τοιαύτη, κατὰ πίστην ἀπόδοσιν, εἶναι ἡ περιάκουστος μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἐνός ἐκ τῶν ἐπιφανῶν θεολόγων τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας δημοσία ἐν Λειψία συνδιάλεξις τοῦ 1519, καθ' ὅσον ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐναντι αὐτῆς στάσιν τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου. Ἡ στάσις αὕτη ἀναμφιβόλως ἐπηρέασεν πολλοὺς μεταγενεστέρους διαμαρτυρούμενους θεολόγους, ἔσχε δὲ καὶ γενικωτέραν τινὰ ἀπήχησιν ἐν μέσῳ τοῦ προτεσταντικοῦ κόσμου (20).

Επεβεβαίωσε δε τα ανωτέρω λεχθέντα περί της Ορθοδόξου Εκκλησίας αυτός ο Λούθηρος ευθύς μετά την συζήτησιν εκείνην, ήτοι τη 20 Ιουλίου 1519, εν επιστολή του προς τον Σάξωνα πρίγκηπα Γεώργιον Σπαλατίνον. Εν ταύτη επιβεβαιού, ότι αποκρούσας όσα έωλα κατά της Ορθοδόξου Ελληνικής Εκκλησίας είπεν ο Έκκιος, υπεστήριξεν ότι **οι Έλληνες από χιλίων ετών και οι αρχαίοι Πατέρες, ουδέποτε διατελέσαντες υπό την παπικήν εξουσίαν, δεν ανεγνώριζον το παπικόν πρωτεϊόν εξουσίας επί της καθόλου Εκκλησίας, ειμή μόνον τιμητικόν τοιούτον** (21).

Το δ' εκ της όλης δημοσίας συζητήσεως της Λειψίας συναγόμενον συμπέρασμα είναι, ότι κατ' αυτήν ο Λούθηρος ανεδείχθη υμνητής και υπερασπιστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, επί της διδασκαλίας και της πράξεως της οποίας εστηρίχθη δια να καταπολέμηση το απόλυτον μοναρχικόν πρωτεϊόν εξουσίας εν τη οικουμενική Εκκλησία του επισκόπου Ρώμης, μιμηθείς εν τούτω κυρίως το παράδειγμα του μεγάλου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου και των άλλων αντιπαπικών βυζαντινών ιεραρχών και θεολόγων. Ως και ανωτέρω παρετηρήσαμεν, ο Λούθηρος υπερημύνθη ιδιαιτέρως της ορθοδοξίας της Ανατολικής Εκκλησίας εναντίον του αυθαιρέτου και μισαλλόδοξου ισχυρισμού του αντιπάλου του, ότι δήθεν οι Ορθόδοξοι Έλληνες είχαν περιπέσει εις σχίσμα και αίρεσιν (22).

Ο Έκκιος υπεκρίνετο, ότι επίστευεν εις τον σκοπίμως διαδιδόμενον και καλλεργούμενον παρά τοις συγχρόνοις αυτώ ως και τοις μεταγενεστέροις Λατίνοις αφελή μύθον (23), καθ' ον δήθεν οι Έλληνες υπετάγησαν εις τους Τούρκους ένεκα της απείθειας και μη υποταγής αυτών εις τον Πάπαν, ούτω δε μετά της Βυζαντινής αυτοκρατορίας συναπώλεσαν και την εαυτών πίστιν, γενόμενοι, αιρετικοί και σχισματικοί. Το δε χείριστον είναι, ότι τον μύθον τούτον συναντώμεν επαναλαμβανόμενον, δυστυχώς, και μετά ταύτα, ακόμη και εν συγχρόνοις επιστημονικούς ρωμαιοκαθολικούς συγγράμμασιν, εν οις τονίζεται, μετά σοβαροφανούς εμφάσεως, ότι, δια την εμμονήν των Ορθοδόξων Ελλήνων εις την αρχαιοπαράδοτον ορθόδοξον διδασκαλίαν και μάλιστα εις την ορθήν περί της εκ του Πατρός εκπορεύσεως του Αγίου Πνεύματος διδασκαλίαν της αγίας Γραφής (Ιωάν. 15, 26) και της γνησίας ιεράς Παραδόσεως (άρθρον 8 Συμβόλου Νικαίας- Κωνσταντινουπόλεως, κανών 7 της Γ' Οικουμενικής Συνόδου κ.λ.π.) και δια την απόρριψιν του μοναρχικού κυριαρχικού πρωτεϊου του Πάπα κ.τ.τ., επιμωρήθησαν ούτοι υπό του Θεού, απολέσαντες την Κωνσταντινούπολη και την Βυζαντινήν αυτοκρατορίαν! (24) Αλλ' εν τη υπό των Λατίνων δυσφημία ταύτη των Ορθοδόξων Ελλήνων και τω χαρακτηρισμω αυτών ως «σχισματικών» και «αιρετικών», άτε μη αποδεχθέντων το πρωτεϊόν και την κυριαρχίαν του Πάπα, πρόκειται προφανώς περί αφελούς εκ μέρους των Λατίνων αντιστροφής της γνωστής κατ' αυτών κατηγορίας των Ορθοδόξων Ανατολικών, ότι οι Λατίνοι δια των καινοδοξιών και ετεροδιδασκαλιών των απεκόπησαν από «του κοινού της Εκκλησίας σώματος» και «απεσχίσθησαν εκ της των ετέρων τεσσάρων αγίων Πατριαρχών πνευματικής κοινωνίας και επεσχοινίσθησαν προς έθνη και δόγματα της Καθολικής Εκκλησίας και των Ορθοδόξων αλλότρια» (κατά τον μέγαν κανονολόγον Θεόδωρον Βαλαάμωνα, 1140-1200), δια τούτο δε και εγίνοντο δεκτοί επιστρέφοντες εις την Ορθοδοξίαν δια χρίσεως αγίου μύρου, επί τη βάσει του 7 κανόνος της Β' Οικουμενικής Συνόδου και του 95 της Πενθέκτης (25).

Όπως ποτ' αν η, νομίζομεν, ότι δεν είναι άνευ σημασίας το γεγονός, ότι ο Λούθηρος προσεπάθησε κατά τον διάλογον της Λειψίας να αναιρέση και διαλύση τας κατά της Ορθοδόξου Εκκλησίας συκοφαντίας και διαβολάς του φανατικού Εκκίου και να αποκαταστήση το κύρος και την ορθοδοξίαν αυτής. Και, ως αλλαχού (26) εγράψαμεν, «αναμφισβητήτως η τοιαύτη εν αυτή τη αρχή της Διαμαρτυρήσεως αναγνώρισις υπ' αυτής της Ορθοδοξίας και των μεγίστων υπηρεσιών της Ελληνικής Εκκλησίας προς τον Χριστιανισμόν, ως και η μερική έστω αποκήρυξις των κατά της Ανατολικής Εκκλησίας προλήψεων και δυσφημιών της χριστιανικής Δύσεως, γενομένη μάλιστα επισήμως δια στόματος αυτού του αρχηγού της Διαμαρτυρήσεως, κέκτηται

όλως ιδιάζουσαν σημασίαν, διότι καθώρισε κατά το μάλλον ή ήττον την στάσιν αυτής και εν τω μέλλοντι έναντι της Ορθοδόξου Εκκλησίας και έθεσε το ζήτημα των εφεξής σχέσεων μεταξύ των δύο τούτων χριστιανικών κόσμων μάλλον επί ανωτέρου επιστημονικού επιπέδου, εφ' ου και εξελίχθησαν κυρίως αύται κατά τας διαρρεύσασας έκτοτε τεσσάρας και ημίσειαν εκατονταετηρίδας».

Αντιθέτως ο Έκκιος εν Λειψία δεν εδίστασε να ασεβήση προς την αλήθειαν και να κατασυκοφάντηση και αδικήση την γεραράν Ορθόδοxon Ανατολικήν Εκκλησίαν δια σαθρών σχολαστικών σοφιστειών και παραλογισμών. **Επειδή δήλα δη ο Λούθηρος, προς επίρρωσιν των εκκλησιολογικών αντιλήψεων του, επεκαλέσθη την μαρτυρίαν και το παράδειγμα της άνευ Πάπα Ορθοδόξου Εκκλησίας, επεχείρησεν ο Έκκιος να παρουσιάση αυτήν ως αιρετικήν, ίνα ούτως αποδείξη και τον επ' αυτής στηριζόμενον Λούθηρον ως αιρετικόν.** Ούτως ευρισκόμεθα, παρατηρεί ο E. Benz, προ **«μιας αληθώς απροσδόκητου και παραδόξου εικόνας: ένθεν μεν ο ρωμαϊκός θεολόγος Έκκιος, όστις ανακηρύσσει την Ελληνικήν Εκκλησίαν, και ως όλον και εν τοις καθ' έκαστον, ως αιρετικήν και τους πιστούς αυτής παραπέμπει εις την κόλασιν, ετέρωθεν δε ο Λούθηρος, όστις θεωρεί την Ελληνικήν Εκκλησίαν ως το πρότυπον της γνήσιας καθολικότητας και στηρίζει επ' αυτής και μετ' αυτής την νομιμότητα του μεταρρυθμιστικού έργου του»** (27). Αλλ' ούτω, προ της εκπληκτικής και βαθείας ταύτης αντιθέσεως, η Ορθόδοξος Εκκλησία, καίτοι απούσα και μη δυναμένη να λάβη μέρος εις τον διάλογον εκείνον, ευρέθη περιπεπλεγμένη εν τω σκληρώ αγώνι μεταξύ των Διαμαρτυρομένων και των Ρωμαιοκαθολικών (28), των μεν πρώτων καταφευγόντων προς αυτήν οιονεί ως προς σύμμαχον και δανειζομένων όπλα εξ αυτής, των δε τελευταίων βαλλόντων ανοικτιρμόνως κατ' αυτής, πρωτοστατούντος νυν του Εκκίου, ενώ βραδύτερον θα προσπαθήσωσιν οι ίδιοι να παραστήσωσι την Ανατολικήν Έκκλησίαν ως συμφωνούσαν κατά πάντα προς την Λατινικήν και άρα ως Ορθόδοxon κατά πάντα (29).

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Και κατά τον E. Benz, Die Ostkirche im Lichte der protestantischen Geschichtsschreibung von der Reformation bis zur Gegenwart, Freiburg- München 1952, 16, ο Λούθηρος «sieht in der griechischen Kirche die Repräsentantin der alten Kirche, die auch für Luther als die Kirche der Väter eine autoritative Bedeutung behält, wie er denn auch in seinen theologischen Schriften und vor allem auch in den Bekenntnisschriften mit Vorliebe auf die Väter der griechischen Kirche wie Basilius den Grossen und Chrysostomus zurückgreift und Wert darauf legt, die Übereinstimmung der reformatorischen Lehre der alten Kirche darzulegen».

2. D. Martin Luthers, Werke. Kritische Gesamtausgabe. Weimar 1884, τ. II σ. 271 εξ.-Der authentische Text der Leipziger Disputation (1519), aus bisher ubenutzten Quellen hrsg. Von Otto Seitz, Berlin 1903.- E. Benz, μν. ε., σελ. 10 εξ. • :

3. O. Seitz, μν. ε. σελ. 56 -5 8.

4. Αυτόθι, σ. 58 εξ.

5. Πρβλ. Και E. Benz, μν. ε. σ. 10.

6. O. Seitz, μν. ε. σ. 65.

7. Αυτόθι, σ. 70. W A. 2,265/6.

8. Αυτόθι, σ. 74. WA. 2,269.

9. Αυτόθι, σ. 78. WA. 2 272.

10. Αυτόθι, σ. 80. W A. 2,273.

11. Αυτόθι, σ. 83 εξ. Σκόπιμον κρίνομεν, όπως παραθέσωμεν ενταύθα αυτούσιους τους

λόγους του Λουθήρου, τους αναφερομένους εις την Ορθόδοξον Εκκλησίαν: «Hoc ego quae - sivi solum, et rogo quemlibet christianum, dignetur Christiana caritate perpendere, an non longe sit impudentissimae iniquitatis, tot inilia martyrum et sanctorum per annos mille et quadringentos in Graeca ecclesia habitos extra ecclesiam eiicere et nunc demum etiarn regnantes in caelo velle deturbare ? Nam si etiam insaniant omnes adultores Romani pontificis, negare non possunt, Ecclesiam Christi fuisse 20 annos fundatam, coronatam per multam orbis terrarum partem, antequam ecclesia Romana fieret ex Petro, ut clarissime patet ex epistola ad Gal., ubi scribit Paulus, se post tres annos venisse ad Petrum, deinde post quatuordecim annos iterum ascendisse ad Petrum. Qui si conferantur, invenientur ferine decem et octo anni post ascensionem Christi, quando Petrus adhuc erat Hierosolymis, ut taceam annos, quibus sedit Antiochiae, ut non possit dici, Romanam ecclesiam esse primam et caput iure divino. Sed illud magis urget, quod Graeca ecclesia usque ad nostra tempora nunquam accepit episcopos suos confirmatos ex Roma. Ideo si fuisset ius divinum, per tantum tempus omnes episcopi Alexandriae, Constantinopolis aliquot sanctissimi, ut Gregorius Nazianzenus et ceteri quam plurimi essent damnati, haeretici et Bohemici, qua blasphemia nihil potest detestabilius dici... (σ.83). Quod Graecos olim confitetur christianissimos, postea recedentes ab Romanae ecclesiae obedientia fidem cum imperio perdidisse, idem est, quod heri dixit eadem auctoritate Ecclesiana, praevaluisse adversus eos portas inferi, sic tractans scripturas, ut intelligat per praeventiam inferorum adversus Ecclesiam terrenae vitae et rerum temporalium amissionem. Bellissima glossa certe, quasi non potuerit fides permanere amisso imperio et ita liceat divinare, quod nulli in Graecia sint christiani, quia nullum imperium. Eadem ratione diceret, et martyres ab inferis esse superatos... (σ. 84). Graecam ecclesiam mille et quadringentorum annorum, (sive cum ea senserint Bohemi sive non, nihil ad me), certum habeo, quod nee Romanus pontifex nee omnes eius adultores possint tantum numerum sanctorum sub potestate Romani pontificis nunquam agentium de caelo deturbare... Non est de necessitate salutis, credere Romanam ecclesiam aliis esse superiorem... Scio, quod salvati sunt Basilius magnus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius Cyprius et innumerabiles alii episcopi Graeci, et tamen hunc articulum non tenuerunt... (σ. 87). Romanum pontificem esse vicarium Christi generalem, nee sic sit observatum a Graecis episcopis. Quare, quantum me urget egregius D. doctor per Bohemos nondum centum annorum, tantum ego urgeo eum per Orientalem ecclesiam, meliorem partem universalis ecclesiae et mille quadringentorum annorum. Si illi sunt haeretici, quia Romanum pontificem non agnoverunt, haeticum accusabo adversarium, qui tot sanctos per universalem Ecclesiam celebratos audet asserere damnatos» (σ. 88).

Και αλλαχού ο Λούθηρος κατέκρινε τα «articuli haeretici Johannis Eccii et quorundam fratrum ex illorum assertis», και δη το τρίτον, καθ' ο δήθεν «Orientalis ecclesia fuit plus quam per mille annos haeretica», και το έκτον καθ' ο «Gregorius Nazianzenus, Athanasius, Basilius Magnus fuerunt haeretici»! (WA. 2,652/3). Ομοίως απέκρουσε την κατά των Ορθοδόξων Ελλήνων επί αιρέσει κατηγορίαν των Λατίνων και εν τω De captivitate Babylonica Ecclesiae praeludium, εν Lutherswerke in Auswahl, τ. Ι, σ. 436, ως και αλλαχού βλ. και WA. Briefwechsel, Nr. 157, Bd. Ι, 353, 36.

12. WA. 2,280 εξ.

13. Κανών 6, παρά Ιω. Καρμίρη, Τα Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, Αθήναι 1960, τ. Ι2, σ. 124.

14. Κανών 7, αυτόθι.

15. Ο. Seitz, μν. ε. σ. 95, 96, 100. WA. 2,285 εξ. Προστεθήτω ενταύθα και η παρά Seitz σ. 96 παρατήρησις του Λουθήρου: «Stat ergo adhuc invicte, quod Romanus primates aut non est iure divino firmatus, aut totius Orientalis Ecclesiae sanctos esse in aeternum dammatos. Illud

praetereo, quod praevalentiam portatum inferi interpretatur invalentiam haeresium, quod non curo, nihilominus non ostendit Graecos fuisse haereticos, cum vulgatum sit etiam per iura, Graecos non haberi pro haeretis». Πρβλ. και Ad aegocerotem Emserianum M. Lutheri addition, 1519, WA. 2,674,9.

16. Αυτόθι, σ. 102 /3. WA. 2,290 /I. Ως γνωστόν, πρόκειται περί του γνωστού πονηματίου του **Θωμά Ακινάτου**, Contra errors Graecorum ad Urbanum IV. Papam maximum, συγγραφέντος κατ' εντολήν του Πάπα τούτου, όστις και έθεσεν εις την διάθεσιν του Θωμά και **λίβελλόν τινα μετά νενοθευμένων πατερικών μαρτυριών προς υποστήριξιν των δυτικών καινοτομιών**. Σχετικώς βλεπ. F. H. Reusch, Die F ä Ischungen in dem Traktat des Thomas von Aquin gegen die Griechen, εν τοις Πρακτικοίς της Βαυαρικής Ακαδημίας των επιστημών III. Cl. XVIII, τ. 3, München 1889. Πράγματι εν τη συγγραφή ταύτη ο princeps scholasticorum δεν εδίστασε, παρασυρθείς ίσως και υπό του Ουρβανού IV, να χρησιμοποιήση παραπτεποιημένα και νόθα τινά πατερικά χωρία και κείμενα, δι' των υπεστήριξε τας εν τη παρούση, αναξία αυτού, συγγραφή εξεταζομένας errors Latinozum περί του δυτικού Filioque, του παπικού πρωτείου, των ρωμαϊκών αζύμων και του καθαρτηρίου πυρός, ας όμως παρουσίασε τοις ανιδέοις ή εθελοτυφλούσι Λατίνοις ως errors Graecorum! Δια τοιούτων νοθειών και μεθόδων κατεσυκοφαντείτο τότε εν τη Δύσει, ως και μετά δύο και πλέον αιώνας υπό του Εκκίου, η διαφυλάξασα ανόθευτον την αποστολικήν παρακαταθήκην της πίστεως Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία της Ανατολής! Ευλόγως λοιπόν ήλεγξαν ταύτας ικανοί εκ των Ορθοδόξων, οίσι Γρηγόριος ο Παλαμάς, Κάλλιστος ο Μελενικιώτης και άλλοι. Πρβλ. και Ιω. Καρμίρη, Θωμά του Ακινάτου, Summa Theologica, Αθήναι 1935, τ. I, 1, σ. 34.

17. O. Seitz, μν. ε. σ. 111. WA. 2,297.

18. Αυτόθι, σ. 114, 115, 126.

19. Αυτόθι, σ. 144 εξ.

20. Αυτόθι, σ. 174 εξ. Περί των τελευταίων τούτων βλ. την μελέτην του P. E. Persson, Glaube und Werke in der Ostkirche. Der Beitrag der orthodoxen Theologie zum Problem des Synergismus als kritische Frage an die reformatorische Theologie, εν «Materialdienst des Konfessionskundlichen Instituts», Bensheim 13 (1962) 81-87, ως και ημετέραν βιβλιοκρισίαν αύτης εν «Θεολογία» 33 (1962) 635-638.

21. Πρβλ. και W. Gass, Symbolik der Griechischen Kirche, Berlin 1872, σ. 41: «Seit Luther in der Leipziger Disputation, um das Dasein und Recht eines kirchlichen Christentums auch ausserhalb der päpstlichen Herrschaft zu beweisen, sich auf die griechisch - orientalische Kirche berufen hatte, wurde diese ein Gegenstand der Aufmerksamkeit für den protestantischen Standpunkt».

22. Martin Luthers, Briefwechsel, Nr. 187, Weimar 1930, Bd. I, 422, 68. Βλ. και Nr. 192, αυτ. I, 469 εξ.

23. Και ο E. Benz, μν. ε. σ. 10, γράφει, ότι ο Λούθηρος «vertritt hier die Meinung, die Griechische Kirche sei nicht heteretisch und beruft sich auf ihre Lehre und Praxis als seine für die gesamte Kirche verbindliche Tradition».

24. Και ο Μητροφάνης Κριτόπουλος, όστις ειργάσθη εν τη Δύσει προς διάλυσιν των μυθωδών τούτων σπερμολογιών και συκοφαντιών των Λατίνων εις βάρος της Ορθοδόξου Εκκλησίας, βεβαιοί, ότι «δυσφημία τις κατεσκευάσθη καθ' ημών λίαν αδίκως υπό τίνων δυσμενών και φίλαυτων ανθρώπων, τα μεν σφίσι δοκούντα υπερεξαίρειν βουλομένων, και ώσπερ από τρίποδος ταύτα δέχεσθαι τους ευήθεις κελευόντων, τα δε των άλλων, πολλού γε άξια όντα, πεπρωμένων υποβιβάζειν και ταπεινούν παρά πάσαν αξίαν. **Ποία δ' αύτη η δυσφημία και η εις ημάς βλασφημία; Οι νυν Έλληνες (φασίν), υπό ζυγόν τυραννίδος όντες, και την πίστιν τη βασιλεία συναπέβαλον...».**

Εν τω εαυτού: O ratio panegyrica et dogmatica in Navitatem Domini Dei et Sevatoris nostril Jesu Christi secundum carnem Altdorfii 1626, σ. 3. Πρβλ. και Ιω. Καρμίρη, Μητροφάνης ο Κριτόπουλος και η ανέκδοτος αλληλογραφία αυτού, Αθήναι 1937, σ. 104 εξ.

25. J. Pohle - J. Gummersbach, Lehrbuch der Dogmatik, Paderborn 1952, τ. Τ, σ. 416/7: «... zum Wahrzeichen des göttlichen Zornes zog am 29. Mai 1453 der siegende Halbmond in Konstaninopel ein, dessen letzter Kaiser Konstantin XI. Kömpfend fiel».

26. Βλεπ. Ιω. Καρμίρη, Τα Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, Αθήναι 1960, τ. Ι, σ. 133, 419 εξ., τ. ΙΙ (1953), σ. 979 εξ., 1005. Του αυτού, Πως δει δέχεσθαι τους προσιόντας τη Ορθοδοξία ετεροδόξους, Αθήναι 1954, σ. 17 εξ. Β. Ιωαννίδου, Die Beziehungen der Orthodoxen Ostkirche zu den andersgläubigen Kirchen und ihre Stellung innerhalb der Ökumenischen Bewegung, ένθα εξήνεγκε παρόμοιαν γνώμην, «das die römisch-katholische Kirche schismatisch ist, weil sie sich vom Glauben und Leben der einen, alten und oekumenischen Kirche durch ihre neuen und unbegründeten Lehren entfernt und getrennt hat, während die orthodoxe Ostkirche ununterbrochen und unverändert den Glauben und die Überlieferung der einen und oekumenischen Kirche fortsetzt». (Ev Die Kirchen der Welt, Bd. I Die Orthodoxe Kirche in griechischer Sicht 2. Teil, hrsg. Von Bratsiotis, Stuttgart 1960, S. 120. Anm. 4).

27. Ιω. Καρμίρη, Ορθοδοξία και Προτεσταντισμός, σ. 26.

28. E. Benz, Die östliche Orthodoxie und das kirchliche Selbstbewusstsein der Reformation, εν Evangelisches und Orthodoxes Christentum in Begegnung und Auseinandersetzung, hrsg. Von E. Benz und L. A. Zander, Hamburg 1952, σ. 108.

29. Εν τω αγώνι τούτω, γράφει, ο G. Florovsky, «beide religiöse Gruppen im Western waren an dem Zeugnis der Orthodoxen Kirche interessiert, die von allen als treuer Repräsentant einer alten Tradition angesehen wurde. Einer der Streitpunkte zwischen Rom und den Reformatoren war eben dieser : War Rom der alten Tradition treu geblieben, oder war es vieler ungerechtfertigter Neuerungen und Zusätze schuldig? Umgekehrt, war die Reformation wirklich eine Rückkehr zur lehre und Praxis der Urkirche oder war sie eine Abweichung von ihr? In dieser Debatte war das Zeugnis der östlichen Kirche von hervorragender Bedeutung. R. Rouse und Ch. Neill, Geschichte der ökumenischen Bewegung, Göttingen 1957, I, 239.

ΠΗΓΗ: Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος

www.imdleo.gr